

Верховний
Суд

Дайджест

правових позицій судової палати для
розгляду справ про банкрутство КГС ВС

(актуальна судова практика у справах про
неплатоспроможність фізичних осіб)

2/2025

Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – березень 2025 року

Перелік уживаних скорочень

Закон про банкрутство – Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

КУзПБ – Кодекс України з процедур банкрутства

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЗМІСТ

Щодо застосування статті 14 Закону про банкрутство (стосовно погашення вимог конкурсних кредиторів, які не були заявлені у встановлений законом строк) до грошових вимог кредитора, заявлених до боржника як фізичної особи за особистими зобов'язаннями.....	4
Щодо захисту права власності на майно, передане на виконання недійсного договору купівлі-продажу, укладеного внаслідок реалізації відповідного майна на аукціоні.....	5
Щодо застосування частини сьомої статті 123 КУзПБ.....	7
Щодо закриття провадження у справі та постановлення відповідної ухвали у попередньому засіданні суду, а не у підсумковому.....	9
Щодо здійснення керуючим реалізацією майна боржника всієї повноти дій у процедурі погашення боргів і, як наслідок, наявності підстав для затвердження звіту та закриття провадження у справі про неплатоспроможність.....	10
Щодо права особи, яка вчасно не звернулася з грошовими вимогами до боржника, однак сам боржник вказав її своїм кредитором, оскаржити ухвалу попереднього засідання про закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.....	11

Щодо застосування статті 14 Закону про банкрутство (стосовно погашення вимог конкурсних кредиторів, які не були заявлені у встановлений законом строк) до грошових вимог кредитора, заявлених до боржника як фізичної особи за особистими зобов'язаннями

Згідно з положеннями статті 14 Закону про банкрутство (в редакції, чинній на час порушення ухвалою від 19.03.2010 провадження у справі про банкрутство ФОП і протягом строку заявлення вимог конкурсними кредиторами у цій справі) конкурсні кредитори за вимогами, які виникли до дня порушення провадження у справі про банкрутство, протягом тридцяти днів від дня опублікування в офіційному друкованому органі оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують. Кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, мають право подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують. Копії зазначених заяв та доданих до них документів кредитори надсилають боржнику та розпоряднику майном (частина перша).

Вимоги конкурсних кредиторів, що заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, – не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі, якою затверджує реєстр вимог кредиторів. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає (частина друга).

Загальні положення про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності – громадянина закріплені у статті 47 Закону про банкрутство, згідно із частиною другою якої заява про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця може бути подана в господарський суд громадянином-підприємцем, який є боржником, або його кредиторами. Заяву про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця можуть подати кредитори, за винятком кредиторів, вимоги яких пов'язані із зобов'язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, кредиторів, які мають вимоги щодо стягнення аліментів, а також інші вимоги особистого характеру. Кредитори, вимоги яких пов'язані із зобов'язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, кредитори, які мають вимоги щодо стягнення аліментів, а також інші вимоги особистого характеру, мають право заявити свої вимоги в процесі провадження у справі про банкрутство.

За частиною другою статті 49 Закону про банкрутство після завершення розрахунків з кредиторами громадянин-підприємець, визнаний банкрутом, звільняється від подальшого виконання вимог кредиторів, що були заявлені після визнання громадянина-підприємця банкрутом, за винятком вимог, передбачених абзацом другим цієї частини. Вимоги кредиторів щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, вимоги щодо стягнення аліментів, а також інші вимоги особистого характеру, які не були задоволені в порядку виконання постанови господарського суду про визнання громадянина-підприємця банкрутом або які погашені частково чи не заявлені після визнання громадянина-підприємця банкрутом, можуть бути заявлені після закінчення провадження у справі про банкрутство громадянина-підприємця відповідно в повному обсязі або в незадоволеній їх частині в порядку, встановленому цивільним законодавством України.

З аналізу наведених положень вбачається, що, на відміну від чинного наразі КУЗПБ, Закон про банкрутство (зокрема в наведеній редакції) не передбачав правового інституту, який би підлягав застосуванню для врегулювання неплатоспроможності фізичної особи як такої. Наявність у фізичної особи, що не здійснювала підприємницької діяльності та не мала відповідного правового статусу, грошових зобов'язань перед кредиторами, які вона не могла

4 Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – березень 2025 року

виконати (зокрема протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати), не надавала зазначеній особі та/або її кредиторам права звернутися до господарського суду для застосування передбачених Законом про банкрутство процедур.

Отже, врегульовані Законом про банкрутство процедури відновлення платоспроможності стосувалися саме суб'єктів підприємницької діяльності та, відповідно, були спрямовані на повне або часткове задоволення вимог кредиторів, що виникли у зв'язку зі здійсненням боржником підприємницької діяльності.

Інші вимоги кредиторів до фізичної особи – підприємця, які виникли через невиконання ним певних зобов'язань, не пов'язаних із підприємницькою діяльністю (особистого характеру), хоча і могли бути заявлені в процесі провадження у справі про банкрутство, однак кредитори за такими вимогами були наділені саме правом, а не обов'язком своєчасного подання відповідної заяви у межах справи про банкрутство.

Зважаючи на викладене, положення частини другої статті 14 Закону про банкрутство щодо погашення вимог конкурсних кредиторів, які не були заявлені у встановлений законом строк, не стосуються зазначених кредиторів за вимогами до фізичної особи особистого характеру, не пов'язаними зі здійсненням боржником підприємницької діяльності.

Тому заявлені кредитором грошові вимоги до боржника, які виникли у зобов'язаннях (за договором поруки), у яких він виступав як фізична особа, а не як суб'єкт підприємницької діяльності, не можна визнати такими, що погашені внаслідок визнання боржника банкрутом у справі про банкрутство ФОП.

Детальніше з текстом постанови від 06.02.2025 у справі № 920/1398/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125027358>.

Щодо захисту права власності на майно, передане на виконання недійсного договору купівлі-продажу, укладеного внаслідок реалізації відповідного майна на аукціоні

Задоволення судом вимоги про повернення відчуженого на аукціоні майна до ліквідаційної маси боржника передбачає також стягнення з боржника на користь переможця аукціону одержаних за правочином коштів. Таке стягнення не є задоволенням окремої позовної вимоги, а необхідний наслідок визнання недійсним правочину та задоволення вимоги про застосування реституції, хоч і сформульованої позивачем в усіченому вигляді, який охоплює тільки ту частину, яка стосується повернення відчуженого боржником майна. Протилежне застосування статті 216 ЦК України порушуватиме засади пропорційності та покладатиме на відповідача (покупця, переможця аукціону) непропорційний тягар у вигляді позбавлення його майна без повернення / відшкодування всього, що інша сторона одержала на виконання недійсного правочину.

Тлумачення статті 216 ЦК України дає змогу стверджувати, що позивач (особа, якій належить право на оскарження результатів аукціону у справі про банкрутство), пред'являючи за наслідком визнання недійсними результатів оспорюваного аукціону та договору купівлі-продажу вимогу про повернення боржнику переданого за недійсним правочином майна або відшкодування його вартості, фактично заявляє реституційну вимогу. За наявності відповідних підстав суд задовольняє цю вимогу, застосовуючи двосторонню реституцію навіть у тому випадку, коли позивач вимагає лише повернення йому майна, відчуженого за недійсним правочином, оминаючи мовчанням питання про повернення відповідачу отриманого за таким правочином самим позивачем. У цьому випадку переможець аукціону є стягувачем у частині рішення про повернення йому переданого ним за недійсним правочином майна або відшкодування його вартості (такий висновок викладено в постанові ВП ВС від 13.02.2024 у справі № 910/2592/19).

Крім того, можливість повернення майна, переданого, зокрема, на виконання недійсного правочину, шляхом пред'явлення вимоги набувачу, який не є стороною недійсного правочину, а також майна, володіння яким згодом відпала, урегульовано положеннями глави 83 ЦК України.

Відносини з відшкодування вартості безпідставно збереженого майна за своїм змістом не є суто кондикційними (у вузькому чи широкому значенні), а пов'язані із вжиттям спеціальних заходів замість повернення безпідставно збереженого майна з огляду на неможливість його повернення в натурі. Тлумачення статті 1213 ЦК України дає підстави для висновку, що відшкодування вартості безпідставно збереженого майна застосовується у випадку встановлення неможливості повернення майна в натурі, що може бути пов'язане зі знищенням речі, її переробленням, втратою, протиправною передачею третій особі тощо.

Системний аналіз статей 216 та 1213 ЦК України свідчить про те, що в обох нормах закріплено обов'язок кожної зі сторін недійсного договору (набувача) повернути другій стороні (потерпілому) безпідставно набуто майно в натурі. Це означає, що поверненню підлягає саме та індивідуально визначена річ, яку набув або зберіг набувач, або така сама кількість родових речей тієї самої якості.

Водночас, якщо повернути безпідставно набуто майно в натурі неможливо (внаслідок його знищення, загублення або передачі його набувачем третій особі тощо), набувач зобов'язаний відшкодувати іншій стороні договору (потерпілому) вартість такого майна. Тобто відшкодування вартості безпідставно набутого майна відбувається в тих випадках, коли майно зазнало суттєвих змін чи воно є повністю / частково знищеним, що унеможлиблює його повернення потерпілому в тому вигляді, в якому воно існувало на момент укладення недійсного договору.

Ураховуючи, що позивачем заявлені вимоги про стягнення вартості безпідставно набутого майна відповідно до статті 1213 ЦК України, до предмета доказування входять:

- 1) набуття відповідачем майна або його збереження за рахунок іншої особи (позивача);
- 2) відсутність для цього правових підстав або якщо вони відпали;
- 3) неможливість повернути в натурі потерпілому безпідставно набуто майно, зокрема внаслідок його знищення, загублення або передачі його набувачем третій особі тощо;
- 4) вартість (ринкова) майна, що визначена на момент розгляду судом справи.

Якщо в разі визнання в судовому порядку правочину недійсним не відбулося поновлення у попередньому становищі сторін договорів купівлі-продажу, укладених за результатами аукціону, та немає можливості повернути спірне майно від первісного покупця до ліквідаційної маси боржника через набуття спірного нерухомого майна добросовісним набувачем, що було встановлено та підтверджено у судовому порядку, то позивач (боржник) має право вимагати відшкодування вартості втраченого нерухомого майна.

ЦК України не надає учасникам недійсного правочину права обрати варіант поведінки: вони зобов'язані повернути один одному все, що вони одержали на виконання недійсного правочину (зокрема шляхом відшкодування вартості отриманого, якщо повернення його у натурі вже є не можливим). Зобов'язання повернути один одному все отримане базується на факті передачі майна за правочином, який визнається недійсним, та має метою відновити положення, яке існувало до такої передачі.

У контексті наведених обставин застосування правил, передбачених частиною другою статті 1213 ЦК України, є безпосереднім наслідком обставин неможливості виконання судового рішення про витребування спірного майна.

Тож встановлені судами обставини:

- 1) набуття відповідачем (покупцем) майна за рахунок боржника на підставі договору купівлі-продажу за результатами проведеного аукціону, який у подальшому був визнаний недійсним;

2) неможливість повернути в натурі потерпілому безпідставно набуте майно, зокрема внаслідок добросовісного набуття права власності третьою особою;

3) встановлена вартість (ринкова) майна, визначена на момент розгляду судом справи – свідчать про наявність підстав для стягнення вартості втраченого нерухомого майна з покупця на користь боржника з урахуванням суми, сплаченої покупцем на користь боржника на аукціоні.

Детальніше з текстом постанови від 11.02.2025 у справі № 5023/4477/12 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125539962>.

Щодо застосування частини сьомої статті 123 КУзПБ

За загальним правилом закриття провадження у справі є формою завершення судового розгляду без прийняття рішення по суті справи через виявлення після відкриття провадження таких обставин, з якими закон пов'язує неможливість її судового розгляду.

Частиною сьомою статті 123 КУзПБ визначено, що суд приймає рішення про закриття провадження у справі за клопотанням зборів кредиторів, сторони у справі або з власної ініціативи, якщо:

1) боржником у декларації про майновий стан зазначена неповна та/або недостовірна інформація про майно, доходи і витрати боржника та членів його сім'ї, якщо боржник упродовж семи днів після отримання звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки такої декларації не надав суду виправлену декларацію про майновий стан з повною та достовірною інформацією щодо майна, доходів і витрат боржника та членів його сім'ї;

2) майно членів сім'ї боржника було придбано за кошти боржника та/або зареєстровано на іншого члена сім'ї з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами;

3) судовим рішенням, що набрало законної сили та не було скасоване, боржник був притягнутий до адміністративної або кримінальної відповідальності за неправомірні дії, пов'язані з неплатоспроможністю.

Конструкція цієї норми побудована як безумовний захід відповідальності боржника за дії на шкоду кредиторам, тому не передбачає альтернативного вирішення та необхідності з'ясування мотивів боржника – фізичної особи за встановлення відповідних фактів господарським судом.

До того ж розширене коло ініціаторів застосування частини сьомої статті 123 КУзПБ та відсутність процесуальних обмежень щодо її реалізації на всіх стадіях справи про неплатоспроможність фізичної особи забезпечують невідворотність такого наслідку очевидно недобросовісних дій боржника.

Водночас якщо суд встановив, що під час виконання повноважень керуючим реструктуризацією та керуючим реалізацією боржництва не перешкоджала виконанню ними повноважень, співпрацювала з арбітражним керуючим та надавала конструктивні пояснення стосовно обставин, щодо яких виникали запитання, за результатами перевірки декларацій вчасно усунула недоліки та надала пояснення стосовно доходів членів сім'ї (в учасників процесу додаткових запитань або заперечень після усунення недоліків у деклараціях та надання пояснень не виникало, приховування активів чи доходів не виявлено), відповідно до положень КУзПБ разом з керуючим реструктуризацією розробила план реструктуризації боргів, а також на пропозицію суду розробила та долучила до матеріалів справи додатковий план реструктуризації, де було переглянуто та збільшено суму компенсації, під час процедури погашення боргів запропонувала укласти мирову угоду та розробила її, то немає причин вважати, що боржниця не виконує обов'язків боржника або приховала які-небудь обставини, що можуть вплинути на розгляд справи

чи задоволення кредиторських вимог. Отже, відсутні підстави і для закриття провадження відповідно до частини сьомої статті 123 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови від 21.01.2025 у справі № 904/3867/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124862178>.

Декларація про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність є документом, що заповнюється та подається боржником для розкриття перед судом та кредиторами свого реального майнового стану і дослідження питання можливості реструктуризації боргів. Зазначена декларація повинна відповідати принципам повноти та достовірності. Порушення цих принципів може свідчити про недобросовісність або необачність боржника. При цьому, встановлюючи обов'язковість надання суду декларації про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність, законодавець надав можливість подати виправлену декларацію.

Нормами КУзПБ не передбачено перевірку керуючим реструктуризацією виправлених декларацій, а зазначена в них інформація підлягає оцінці судом та використанню при подальшому розгляді справи.

Пунктом 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ встановлено, що суд приймає рішення про закриття провадження у справі за клопотанням зборів кредиторів, сторони у справі або з власної ініціативи, якщо боржником у декларації про майновий стан зазначена неповна та/або недостовірна інформація про майно, доходи та витрати боржника та членів його сім'ї, якщо боржник упродовж семи днів після отримання звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки такої декларації не надав суду виправлену декларацію про майновий стан з повною та достовірною інформацією щодо майна, доходів та витрат боржника та членів його сім'ї.

Отже, зі змісту наведеного пункту КУзПБ вбачається: якщо боржник не скористався наданим йому правом усунути виявлені за наслідком перевірки керуючим реструктуризацією недоліки щодо повноти та достовірності інформації, зазначеної у поданих ним (боржником) деклараціях, настають визначені цією нормою наслідки у вигляді закриття провадження у справі.

Господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за частиною сьомою статті 123 КУзПБ, тому з власної ініціативи, вирішуючи, зокрема, питання про перехід до судової процедури погашення боргів, зобов'язаний перевірити такі обставини справи та надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.

Детальніше з текстом постанови від 20.02.2025 у справі № 916/4058/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125342852>.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, якими КУзПБ зумовлює вирішення судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи у випадках, передбачених статтями 123, 126, 128 цього Кодексу. Тому обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника, у сукупності з іншими обставинами справи підлягають врахуванню господарським судом як підстава для ухвалення рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника.

Такими обставинами можуть бути, зокрема, ненадання боржником обґрунтованих пояснень стосовно обставин неплатоспроможності (руху активів, витрачання отриманих від кредиторів

коштів тощо); зазначення у декларації працездатного боржника відомостей про доходи, що значно менші за відповідний середній показник у регіоні та за відповідною спеціальністю; посилення у декларації про майновий стан на ненадання інформації членом сім'ї боржника за умови, що така інформація є необхідною для з'ясування суттєвих для справи обставин, або у інший спосіб ухилення боржника від конструктивної співпраці з кредиторами, керуючим реструктуризацією чи від відкритої взаємодії із судом; економічна необґрунтованість та/або очевидна невиконуваність плану реструктуризації, яка може призвести до явного порушення прав кредиторів щодо отримання боргу в розумні строки.

Приписи частини одинадцятої статті 126 та частини першої статті 130 КУзПБ у їх системному зв'язку є послідовністю процесуальних засобів, де дискреція господарського суду у вирішенні питання про перехід до наступної судової процедури чи закриття провадження у справі є основним процесуальним інструментом, що застосовується крізь призму судового контролю та відповідно до мети провадження про неплатоспроможність фізичної особи, а частина перша статті 130 цього Кодексу формалізує початок судової процедури погашення боргів боржника та є спеціальною процесуальною гарантією для добросовісного боржника в разі зволікання зборів кредиторів із прийняттям рішення щодо плану реструктуризації його боргів.

При цьому встановлення обов'язку із затвердження плану реструктуризації боргів боржника, схваленого кредиторами та боржником, не звільняє господарський суд від зайняття активної процесуальної позиції при його затвердженні та дотримання принципу судового контролю як невід'ємної складової провадження у справах про банкрутство і неплатоспроможність, зумовленої необхідністю досягнення специфічної мети такого провадження, яка відрізняється від мети позовного провадження.

Отже, передумовою для затвердження господарським судом схваленого кредиторами та боржником плану реструктуризації боргів боржника є перевірка обставин, визначених частиною восьмою статті 126 КУзПБ як підстави для відмови у затвердженні плану реструктуризації. Адже наявність принаймні однієї з передбачених зазначеною нормою підстав виключає затвердження господарським судом плану реструктуризації, не залежно від факту схвалення її відповідними особами, а зумовлює необхідність вирішення питання щодо визнання боржника банкрутом або закриття провадження у справі про неплатоспроможність (за наявності обставин, передбачених частиною сьомою статті 123 названого Кодексу).

Тож, якщо судом встановлено невідповідності плану реструктуризації наявним у справі відомостям і доказам, а також обставини, які свідчать про недобросовісність поведінки боржника під час проведення щодо нього процедур неплатоспроможності, то провадження у справі про неплатоспроможність підлягає закриттю на підставі частини сьомої статті 123 КУзПБ, адже саме добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин під час вирішення питання щодо подальшого руху справи про неплатоспроможність.

Детальніше з текстом постанови від 06.02.2025 у справі № 918/1054/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125027363>.

Щодо закриття провадження у справі та постановлення відповідної ухвали у попередньому засіданні суду, а не у підсумковому

Системний аналіз положень статей 122, 123 КУзПБ свідчить про те, що перш ніж прийняти рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність, суд повинен спочатку сприяти виявленню всіх кредиторів боржника. Надалі за результатами постановлення ухвали попереднього засідання господарського суду арбітражний керуючий повинен письмово

повідомити кредиторів про місце і час проведення зборів кредиторів та організувати їх проведення.

При цьому основним завданням зборів кредиторів є:

- 1) розгляд звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки декларації про майновий стан боржника;
- 2) розгляд проєкту плану реструктуризації боргів боржника;
- 3) прийняття рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника або про звернення з клопотанням до господарського суду про перехід до процедури погашення боргів боржника чи про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Детальніше з текстом постанови від 11.03.2025 у справі № 921/150/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126150884>.

Щодо здійснення керуючим реалізацією майна боржника всієї повноти дій у процедурі погашення боргів і, як наслідок, наявності підстав для затвердження звіту та закриття провадження у справі про неплатоспроможність

Згідно із частинами першою – третьою, восьмою статті 131 КУЗПБ майно боржника, що підлягає реалізації у процедурі погашення боргів боржника, становить ліквідаційну масу. До складу ліквідаційної маси включається все майно боржника, що перебуває у його власності, а також те, що буде отримане боржником у власність після визнання його банкрутом і до завершення процедури погашення боргів боржника, крім майна, визначеного частинами шостою і сьомою цієї статті та статтею 132 зазначеного Кодексу. До складу ліквідаційної маси може бути включено майно, що є часткою боржника у спільній власності. У такому разі відбувається виділення частки боржника зі спільного майна за правилами, передбаченими цивільним законодавством. Продаж майна банкрута здійснюється відповідно до умов та в порядку, що визначені названим Кодексом для юридичних осіб. Поряд із цим стаття 132 КУЗПБ установлює випадки виключення окремих майнових об'єктів боржника зі складу ліквідаційної маси.

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 90 КУЗПБ господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство у разі затвердження звіту ліквідатора в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Ухвала суду про затвердження звіту ліквідатора і ліквідаційного балансу є за своєю правовою природою судовим рішенням, яке підсумовує хід ліквідаційної процедури. У ньому необхідно повно відобразити обставини, що мають значення для цієї справи. Затверджуючи звіт ліквідатора, господарський суд повинен дати оцінку належності проведення ліквідатором всієї ліквідаційної процедури, дотримання ним черговості задоволення вимог кредиторів, відповідності законодавству про банкрутство всіх обов'язкових додатків до звіту ліквідатора, зокрема оцінити повноту пошуку, виявлення майнових активів банкрута для включення їх до ліквідаційної маси, повноту реалізації ліквідатором активів боржника, дії ліквідатора щодо пошуку, виявлення та повернення майна банкрута, що перебуває у третіх осіб, а також з'ясувати, чи здійснювались ліквідатором заходи для виявлення та повернення дебіторської заборгованості банкрута. Висновки суду про встановлені обставини та їх правові наслідки повинні бути вичерпними, відповідати дійсності та підтверджуватися достовірними доказами, дослідженими в судовому засіданні. Розглядаючи ліквідаційний баланс та звіт ліквідатора, в судовому засіданні господарський суд перевіряє обґрунтованість, правомірність та повноту дій ліквідатора, а також достовірність змісту ліквідаційного балансу.

КУЗПБ передбачено певна сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору під час ліквідаційної процедури, та визначено перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є 10 Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – березень 2025 року

предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів). Подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій під час ліквідаційної процедури. Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів, спрямованих на виявлення активів боржника. При цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів щодо їх належного здійснення (принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі).

Завданням ліквідатора у ліквідаційній процедурі є не лише констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута. Отже, під час ліквідаційної процедури ліквідатор має здійснювати заходи, спрямовані на пошук, виявлення і повернення майна, яке перебуває у третіх осіб. Крім того, він має вчиняти обґрунтовані та логічні дії, а також звертатися із запитами до відповідних органів, ураховуючи минулу діяльність банкрута. Причому кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора. Таким критерієм є наповнення ліквідаційної маси.

Звіт та ліквідаційний баланс як підсумковий документ, що подається ліквідатором господарському суду у зв'язку із закінченням ліквідаційної процедури, не можуть бути затверджені господарським судом, якщо немає доказів аналізу ліквідатором первісної бухгалтерської документації боржника й аналізу судом дій ліквідатора щодо виявлення майна банкрута, що підлягає включенню до ліквідаційної маси, та пошуку нерухомого, рухомого майна банкрута і дебіторської заборгованості.

Хоча наведені висновки було сформовано Верховним Судом щодо здійснення процедури ліквідації юридичних осіб, проте застосування зазначеного принципу є доцільним і під час розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб, зважаючи на те, що відповідно до статті 113 КУзПБ провадження у справах про неплатоспроможність боржника – фізичної особи, фізичної особи – підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених книгою п'ятою названого Кодексу.

Тож встановлення судом обставин бездіяльності арбітражного керуючого під час виконання ним обов'язків керуючого реалізацією боргів боржника та невчинення всіх залежних від нього заходів щодо пошуку, виявлення та повернення майна фізичної особи – банкрута з метою належного формування ліквідаційної маси та подальшої її реалізації для якнайбільшого погашення вимог кредиторів у процедурі погашення боргів боржника свідчить про передчасність затвердження звіту керуючого реалізацією та закриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови від 06.03.2025 у справі № 910/2764/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125946719> (також див. постанову від 18.03.2025 у справі № 921/493/21).

Щодо права особи, яка вчасно не звернулася з грошовими вимогами до боржника, однак сам боржник вказав її своїм кредитором, оскаржити ухвалу попереднього засідання про закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи

Нормами КУзПБ встановлено саме обов'язок конкурсних кредиторів подати до господарського суду відповідні письмові заяви з вимогами до боржника у визначений законом строк. Водночас хоч аналіз положень частини четвертої статті 45 КУзПБ свідчить про право кредитора заявити відповідні вимоги і після закінчення строку, встановленого для їх подання (що не впливатиме на характер та черговість таких вимог і матиме значення лише щодо права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів), однак таке право не може звільнити кредитора від правових наслідків недотримання ним зазначеного обов'язку щодо подання письмової заяви з вимогами до боржника у відповідний строк.

Згаданими правовими наслідками є закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи та передбачена частиною четвертою статті 90 КУзПБ

можливість визнання погашеними вимог конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, а виконавчих документів за відповідними вимогами – такими, що не підлягають виконанню.

Проте аналіз положень статей 45 (виявлення кредиторів та осіб, які мають бажання взяти участь у санації боржника), 90 (закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)), 120 (наслідки відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника), 122 (виявлення кредиторів та попереднє засідання суду) КУзПБ свідчить про відсутність підстав у господарського суду для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у попередньому засіданні, навіть якщо конкурсні кредитори не подали заяв з грошовими вимогами до боржника на дату проведення такого засідання, зокрема у межах визначеного частиною першою статті 45 цього Кодексу строку.

Якщо після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність конкурсні кредитори не подали до проведення попереднього засідання заяв з грошовими вимогами до боржника, господарський суд за результатами такого засідання повинен постановити ухвалу, якою:

1) керуючись принципом судового контролю у справах про банкрутство та враховуючи роль арбітражного керуючого у цій категорії справ (наділеного нормами КУзПБ відповідними повноваженнями щодо взаємодії з кредиторами боржника), зобов'язати керуючого реструктуризацією боргів боржника письмово повідомити зазначених боржником у заяві про відкриття провадження у справі кредиторів, заборгованість перед якими стала підставою для відкриття судом такого провадження, щодо правових наслідків неподання ними з порушенням вимог частини першої статті 45 КУзПБ заяв з грошовими вимогами до боржника;

2) призначити відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 122 КУзПБ судове засідання для вирішення питання про перехід до наступної судової процедури (процедури погашення боргів) чи про закриття провадження у справі.

Тому в разі недотримання судом цього алгоритму дій (незобов'язання керуючого реструктуризацією боргів боржника письмово повідомити кредиторів, зазначених боржником у заяві про відкриття провадження у справі, зокрема банку, щодо правових наслідків неподання ними з порушенням вимог частини першої статті 45 КУзПБ заяв з грошовими вимогами до боржника; непризначення судового засідання для вирішення питання про перехід до наступної судової процедури (процедури погашення боргів) чи про закриття провадження у справі) закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у попередньому засіданні є передчасним та таким, що порушує право банку на заявлення грошових вимог до боржника, враховуючи також, що в ухвалі про закриття провадження у справі суд зазначив, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений названим Кодексом строк, вважаються погашеними.

Детальніше з текстом постанови від 27.02.2025 у справі № 916/302/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125709897>.

Дайджест № 2/2025 правових позицій судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС (актуальна судова практика у справах про неплатоспроможність фізичних осіб). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – березень 2025 року / Упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2025. 13 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн
fb.com/supremecourt.ua
[**t.me/supremecourtua**](https://t.me/supremecourtua)